

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

De Poenitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

guntur supputationes peccatorum, Et maxima pars consumitur in peccatis, contra traditiones humanas, quæ est vanissima. Hæc doctrina adegit multas pias mentes ad desperationem, quæ non potuerunt acquiescere, quia sentiebant, Iure diuino necessariam esse enumerationem, & tamen experiebantur impossibilem esse. Sed hærent alia non minora vitia in doctrina aduersariorum de poenitentia, quæ iam recensebimus.

DE POENITENTIA.

IN articulo duodecimo probant primam partem, qua exponimus, Lapsis post Baptismum contingere posse remissionem peccatorum, quocunq; tempore, & quotiescunq; conuertuntur. Secundam partem damnant, in qua poenitentia partes dicimus esse contritionem & fidem. Negant fidem esse alteram partem poenitentia. Quid hic, Carole, Cæsar Inuictissime, faciamus? Hæc est propria vox Euangelij, q; fide consequamur remissionem peccatorum. Hanc vocem Euangelij damnant isti scriptores cõfutationis. Nos igitur nullo modo assentiri cõfutationi possumus. Nõ possumus saluberrimã vocem Euangelij, & plenã cõsolationis damnare. Quid est aliud negare, quòd fide consequamur remissionem peccatorum, quàm contumelia afficere sanguinem & mortem Christi? Rogamus igitur te, Carole, Cæsar Inuictis, vt nos de hac re maxima, quæ præcipuum Euangelij locum, quæ veram Christi cognitionem, quæ verum cultum Dei continet, patienter ac diligenter audias & cognoscas. Comperient enim omnes boni viri, nos in hac re præcipuè docuisse vera, pia, salubria, & necessaria vniuersæ Ecclesiæ Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse Euangelio, & multos perniciosos errores emendatos esse, quibus antea obruta fuit doctrina de

pœnitentia, per Scholasticorum & Canonistarum
piniones.

Ac priusquam accedimus ad defensionem nos-
sententiæ, hoc præfundum est. Omnes boni viri,
mnium ordinum ac Theologici ordinis etiam, hæc
dubiè fatentur, ante Lutheri scripta, confusissimam
isse doctrinam pœnitentiæ. extant libri Sententiarum
rum, vbi sunt infinitæ quæstiones, quas nulli Theolo-
vnuquam satis explicare potuerunt. Populus neque
summam cõplecti potuit, nec videre, quæ præcipue
requirerentur in pœnitentia, vbi quærenda esset pœ-
conscientiæ. Prodeat nobis aliquis ex aduersarijs, qui
dicat, quando fiat remissio peccatorum. Bone Deus
quantæ tenebræ sunt? Dubitant, vtrum in attri-
tione, vel in contritione fiat remissio peccatorum. Et
si sit propter contritionem, quid opus est Absolutio-
ne, quid agit potestas clauium; si peccatum iam est
remissum? Hic verò multò magis etiam sudant, & po-
testatem clauium impiè extenuant, alij somniam po-
testatem clauium non remitti culpam, sed mutari po-
nas æternas; in temporales. Ita saluberrima potestas
esset ministerium non vitæ, & spiritus, sed tantum
& pœnarum. Alij videlicet cautiores fingunt potestatem
clauium remitti peccata, coram Ecclesia, non coram
Deo. Hic quoque perniciosus error est. Nam si potestas
clauium non consolatur nos coram Deo, quæ res ta-
dem reddet pacatam conscientiam? Iam illa sunt ma-
gis etiam perplexa. Docent nos contritione mere-
gratiam. Vbi si quis interroget, quare Saul, Iudas, & Iu-
miles non consequantur gratiam, qui horribiliter con-
triti sunt? Hic de fide, & de Euangelio respondendū
rat, quòd Iudas nõ crediderit, nõ erexerit se Euangelio
& pmissione Christi. Fides enim ostendit discrimen
ter contritione Iudæ & Petri. Verum aduersarij de legi-
respondent, quòd Iudas nõ dilexerit Deum, sed timuerit

pœnas. Quando autem territa conscientia, præsertim in ferijs, veris, & illis magnis terroribus, qui describuntur in Psalmis ac Prophetis, & quos certè degustât isti, qui verè conuertuntur, iudicare poterit, Vtrū Deū propter se timeat, an fugiat æternas pœnas? Hi magni motus literis & vocabulis discerni possunt, re ipsa non ita diuelluntur, vt isti suaves Sophistæ somniant. Hic appellamus iudicia omnium bonorum & sapientum virorum, Hi haud dubiè fatebuntur, has disputationes apud aduersarios perplexissimas & intricatissimas esse. Et tamen agitur de re maxima, de præcipuo Euangelij loco, de remissione peccatorum. Tota hæc doctrina de his quæstionibus, quas recensuimus, apud aduersarios plena est errorum & hypocrisis, & obscurat beneficium Christi, potestatem clauium, & iustitiam fidei.

Hæc fiunt in primo actu, Quid cùm ventum est ad Confessionem? Quantum ibi negocij est in illa infinita enumeratione peccatorum, quæ tamen magna ex parte consumitur in traditionibus humanis? Et quòd magis crucientur bonæ mentes, fingunt hanc enumerationem esse Iuris diuini. Et cùm ipsam enumerationem exigât, prætextu Iuris diuini, interim de absolutione, quæ verè est Iuris diuini, frigidè loquuntur. Fingunt ipsam sacramentum ex opere operato conferre gratiam sine bono motu vtentis, de fide apprehendente absolutionem, & consolante conscientiam, nulla fit mentio. Hoc verè est, quod dici solet, ἀπίεμα τῶν μυστηρίων. Restat tertius actus de satisfactionibus, Hic verò habet confusissimas disputationes. Fingunt æternas pœnas mutari in pœnas purgatorij, Et harum partem remitti potestate clauium, partem docent redimendam esse satisfactionibus. Addunt ampliùs, quòd oporteat satisfactiones esse opera supererogationis, & hæc constituunt in stultissimis obseruationibus, velut in peregrinationibus, Rosarijs, aut similibus obseruationibus,

quæ non habent mandata Dei, Deinde, sicut purgatorium satisfactionibus redimunt, Ita excogitata est ad redimendi satisfactiones, quæ fuit quæstuosissima. Vendunt enim indulgentias, quas interpretantur esse remissiones satisfactionum. Et hic quæstus non solum ex viuis, sed multò amplior est ex mortuis. Neq; solum indulgentijs, sed etiam sacrificio Missæ redimunt satisfactiones mortuorum, deniq; infinita res est, de satisfactionibus. Inter hæc scandala, non enim possumus enumerare omnia, & doctrinas dæmoniorum, iacobrutâ doctrina de iustitia fidei in Christum, & de beneficio Christi. Quare intelligunt omnes boni viri, vitiliter & piè reprehensam esse doctrinam Sophistarum & Canonistarum, de pœnitentia. Nam hæc dogmata apertè falsa sunt, & non solum aliena à scripturis sanctis, sed etiam ab Ecclesiasticis patribus:

I. Quòd per bona opera extra gratiam facta, mereamur ex pacto diuino gratiam.

II. Quòd per attritionem mereamur gratiam.

III. Quòd ad deletionem peccati sola detestatio criminis sufficiat.

IV. Quòd propter contritionem, non fide in Christum, consequamur remissionem peccatorum.

V. Quòd potestas clauium valeat ad remissionem peccatorum, non coram Deo, sed coram Ecclesia.

VI. Quòd potestate clauium non remittantur peccata coram Deo, sed quòd sit instituta potestas clauum, vt mutet pœnas æternas in temporales, vt imponat certas satisfactiones conscientijs, vt instituat nouos cultus, & ad tales satisfactiones & cultus obliget conscientias.

VII. Quòd enumeratio delictorum in Confessione, de qua præcipiunt aduersarij, sit necessaria Iure diuino.

VIII. Quòd Canonice satisfactiones, necessarie sint ad pœnam purgatorij redimendâ, aut profint tanquam

compensatio ad delendam culpam. Sic enim imperiti intelligunt.

IX. Quòd susceptio sacramenti pœnitentiæ, ex opere operato, sine bono motu vtentis, hoc est, sine fide in Christum, consequatur gratiam.

X. Quòd potestate clauium per indulgentias liberentur animæ ex purgatorio.

XI. Quòd in reseruatiōe casuum, non solùm pœna Canonica, sed etiam culpa reseruari debeat, in eo, qui verè conuertitur.

Nos igitur, vt explicaremus pias conscientias ex his labyrinthis Sophistarū, constituimus duas partes pœnitentiæ, videlicet contritionem, & fidem. Si quis velit addere tertiam, videlicet, dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, mutationem totius vitæ ac morum, in melius, non refragabimur. De contritione præcidimus illas ociosas & infinitas disputationes, quando ex dilectione Dei, quando ex timore pœnæ doleamus. Sed dicimus contritionem esse veros terrores conscientia, quæ Deum sentit irasci peccato, & dolet se peccasse. Et hæc contritio ita fit, quando verbo Dei arguntur peccata, quia hæc est summa prædicationis Euangelij, Arguere peccata, & offerre remissionem peccatorum, & iustitiam propter Christum, & Spiritum sanctum, & vitam æternam, & vt renati beneficiamus. Sic completitur summam Euangelij Christus, cum ait, Lucæ ultimo: Prædicari in nomine meo pœnitentiam & remissionem peccatorum inter omnes gentes. Et de his terroribus loquitur scriptura, vt Psalm. 38. Quoniã iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, Sicut onus graue, grauata sunt super me, &c. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, Rugiebam à gemitu cordis mei. Et Psal. 6. Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea, Et anima mea turbata est valde,

Et tu Domine vsq; quò? Et Esaiæ 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Sperabo vsq; ad manè. Quasi leo sic contriuit omnia ossa mea. In his terroribus sentit conscientia iram Dei aduersus peccatum, quæ est ignota securis hominibus secundum carnem ambulanti- bus. Videt peccati turpitudinem, seridò dolet se peccasse, etiam fugit interim horribilem iram Dei, quia non potest eam sustinere humana natura, nisi sustentetur verbo Dei. Ita Paulus ait: Per legem legi mortuus sum. Lex enim tantum accusat & terret conscientias. In his terroribus aduersarij nostri nihil de fide dicunt, Ita tantum proponunt verbum, quod arguit peccata. Quod cum solum traditur, doctrina legis est, non Euangelij. His doloribus ac terroribus dicunt homines mereri gratiam, si tamen diligunt Deum. At quomodo diligunt Deum homines in veris terroribus, cum sentiunt horribilem & inexplicabilem humana voce iram Dei? Quid aliud nisi desperationem dicent, qui in his terroribus tantum ostendunt legem?

Nos igitur addimus alteram partem pœnitentiæ de fide in Christum, quòd in his terroribus debeat conscientijs proponi Euangelium de Christo, in quo promittitur gratis remissio peccatorum per Christum. Debent igitur credere, quòd propter Christum gratis remittantur ipsis peccata. Hæc fides erigit, sustentat & viuificat contritos, iuxta illud: Iustificati ex fide pacem habemus. Hæc fides consequitur remissionem peccatorum. Hæc fides iustificat coram Deo, ut idem locus testatur: Iustificati ex fide. Hæc fides ostendit discrimen inter contritionem Iudæ & Petri, Saulis & Davidis. Ideò Iudæ aut Saulis contritio non prodest, quia non accedit ad eam hæc fides apprehendens remissionem peccatorum donatam propter Christum. Ideò prodest Davidis aut Petri contritio, quia ad eam fides

acc

accedit, apprehendens remissionem peccatorum donatā propter Christum. Nec prius dilectio adest, quam sit facta fide reconciliatio. Lex enim non fit sine Christo, iuxta illud: Per Christum habemus accessum ad Deum. Et hæc fides paulatim crescit, & per omnem vitam luctatur cum peccato, ut vincat peccatū & mortem. Cæterum fidem sequitur dilectio, ut supra diximus. Et sic clarè definiri potest filialis timor, talis pa-uor, qui cum fide coniunctus est, hoc est, vbi fides consolatur & sustentat pauidum cor. Seruilis timor, vbi fides non sustentat pauidum cor.

Porro potestas clauium administrat & exhibet Euangelium per Absolutionem, quæ est verā vox Euangelij, Ita & absolutionem complectimur, cum de fide dicimus, quia fides est ex auditu, ut ait Paulus. Nam audito Euangelio, audita absolutione, erigitur & concipit consolationem conscientia. Et quia Deus verè per verbum vivificat, claues verè coram Deo remittūt peccata, iuxta illud: Qui vos audit, me audit. Quare voci absoluentis, non secus ac voci de cælo sonanti credendum est, Et absolutio propriè dici potest sacramentū poenitentia, ut etiam Scholastici Theologi eruditiores loquuntur. Interim hæc fides in tentationibus multipliciter alitur per Euangelij sententias, & per vsum sacramentorum. Hæc enim sunt signa noui testamenti, hoc est, signa remissionis peccatorum, Offerunt igitur remissionem peccatorum, sicut clarè testantur verba Coenæ Domini: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hic est calix noui testamenti, &c. Ita fides concipitur & confirmatur per absolutionem, per auditum Euangelij, per vsum Sacramentorum, ne succumbat, dum luctatur cum terribus peccati & mortis.

Hæc ratio poenitentia plana & perspicua est, & auget dignitatem potestatis clauū, & Sacramentorū, &

illustrat beneficium Christi, docet nos vti mediator
ac propitiatore Christo.

Sed quia confusio damnat nos, quòd has duas
partes poenitentiae posuerimus, ostendendum est, quòd
scriptura in poenitentia, seu conuersione impij ponit
has praecipuas partes. Christus enim inquit, *Matth. 23.*
Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis,
ego reficiam vos. Hic duo membra sunt, labor & onus,
significant contritionem, pauores & terrores peccati
& mortis. Venire ad Christum, est credere, quòd pro-
pter Christum remittantur peccata, cum credimus
viuificantur corda Spiritu sancto, per verbum Christi.
Sunt igitur hic duae partes praecipuae, contritio & fides.
Et *Marci primo* Christus ait: *Agite poenitentiam, &*
credite Euangelio. Vbi in priore particula arguit pec-
cata, in posteriore consolatur nos, & ostendit remissio-
nem peccatorum. Nam credere Euangelio, non est illius
generalis fides, quam habent & diaboli, sed proprie est
credere remissionem peccatorum propter Christum
donatam. Haec enim reuelatur in Euangelio. Videtis
hic duas partes coniungi, Contritionem, cum arguuntur
peccata, Et fidem, cum dicitur, credite Euangelio.
Si quis hic dicat, Christum complecti etiam fructum
poenitentiae, seu totam nouam vitam, non dissentia-
mus. Nam hoc nobis sufficit, quòd haec partes praeci-
puae nominantur, contritio & fides.

Paulus ferè vbiq, cum describit conuersionem seu
renouationem, facit has duas partes, Mortificationem
& Viuificationem, vt *Col. 2.* In quo circumcisi estis cir-
cumcisione non manu facta, videlicet expoliationem
corporis peccatorum carnis. Et postea: in quo similes
resuscitati estis per fidem efficaciam Dei. Hic duae sunt
partes, Altera est expolatio corporis peccatorum.
Altera est resuscitatio per fidem. Neq; haec verba, mor-
tificatio

uificatio, uiuificatio, expoliatio corporis peccatorum, resuscitatio, Platonicè intelligi debent, de simulata mutatione, Sed mortificatio significat veros terrores, quales sunt morientiu, quos sustinere natura non posset, nisi erigeretur fide. Ita hinc expoliationem corporis peccatorum vocat, quam nos dicimus vſitatè contritionem, quia in illis doloribus concupiscentia naturalis expurgatur, Et uiuificatio intelligi debet, non imaginatio Platonica, sed consolatio, quæ verè sustentat fugientem vitam in contritione. Sunt ergo hinc duæ partes, contritio & fides. Quia enim conscientia non potest reddi pacata, nisi fide, Ideo sola fides uiuificat, iuxta hoc dictum: Iustus ex fide uiuet.

Et deinde in Colossensibus inquit, Christum delere Chirographum, quod per legè aduersatur nobis. Hic quoq; duæ sunt partes, Chirographum, & deletio Chirographi. Est autem Chirographum conscientia arguens & condemnans nos, Porro lex est verbum, quod arguit & condemnat peccata. Hæc igitur vox, quæ dicit, Peccaui Domino, sicut Dauid ait, est Chirographum. Et hanc vocem impij & securi homines non emittunt serio, Non enim vident, non legunt scriptam in corde sententiam legis, In veris doloribus ac terroribus cernitur hæc sententia. Est igitur Chirographum ipsa contritio, condemnans nos. Delete Chirographum est tollere hanc sententiam, qua pronunciamus, fore vt damnemur, & sententiam inculpere, qua sentiamus nos liberatos esse ab illa condemnatione. Est autem fides, noua illa sententia, quæ abolet priorem sententiam, & reddit pacem & vitam cordi.

Quoniam quid opus est multa citare testimonia, cum vbiq; obuia sint in scripturis? Psalm. 117. Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Psalm. 118. Defecit anima mea præ angustia, Confirma me verbo tuo. Vbi in priore membro contine-

tur contritio, in secundo modus clarè describitur quomodo in contritione recreemur, scilicet veri Dei, quod offert gratiam. Id sustentat & viuificat corda. Et 1. Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat, & ducit ad inferos, & reducit. Horum altero significatur contritio, altero significatur fides. Et Esaia 28. Dominus irascetur, vt faciat opus suum. Alienum est opus eius, vt operetur opus suum. Alienū opus Dei vocatur, cum terret, quia Dei proprium opus est viuificare & consolari. Verū ideo terret, inquit, vt sit locus consolationi & viuificationi, quia secunda corda non sentientia iram Dei fastidiunt consolationem. Ad hunc modum solet scriptura hæc duo coniungere, terrorem & consolationem, vt doceat, hæc præcipua membra esse in poenitentia, contritionem, & fidem consolantem & iustificantem. Neq; videmus, quomodo natura poenitentia clariùs & simpliciùs tradi possit. Hæc sunt duo præcipua opera Dei in hominibus, pertentare facere, & iustificare ac viuificare per terrefactos. In hæc duo opera distributa est vniuersa scriptura. Altera pars lex est, quæ ostendit, arguit & condemnat peccata. Altera pars Euangelium, hoc est, promissio gratia in Christo donata, & hæc promissio subinde repetitur in scriptura, primùm tradita Adæ, postea Patriarchis, & inde à Prophetis illustrata. Postremò prædicata & exhibita à Christo inter Iudæos, & ab Apostolis sparsa totum mundum. Nam fide huius promissionis facti omnes iustificati sunt, non propter suas attritiones vel contritiones. Et exempla ostendunt similiter in duas partes. Adam obiurgatur post peccatum, & terretur. Hæc fuit contritio. Postea promittitur Dei gratia, dicit futurum semen, quod destruetur regnum diaboli, mors & peccatum, ibi offert remissionem peccati. Hæc sunt præcipua. Nam etsi postea additur poenitentia, tamen hæc poenitentia non meretur remissionem po-

Sati. Et de hoc genere pœnarum paulò post dicemus. Sic Dauid obiurgatur a Nathan & perterrefactus inquit: Peccaui Domino. Ea est contritio. Postea audit absolutionem: Dominus sustulit peccatum tuum, Non morieris. Hæc vox erigit Dauidem, & fide sustentat, iustificat, & viuificat eum. Additur & hinc pœna, sed hæc pœna non meretur remissionem peccatorum, Nec semper adduntur peculiare pœnæ, sed hæc duo semper existere in pœnitentia oportet, contritionem & fidem, vt Lucæ 7. Mulier peccatrix venit ad Christum lachrymans. Per has lachrymas agnoscitur contritio. Postea audit absolutionem, Remittuntur tibi peccata. Fides tua saluam te fecit, vade in pace. Hæc est altera pars pœnitentiæ, fides, quæ erigit & consolatur eam. Ex his omnibus apparet pijs lectoribus, nos eas partes pœnitentiæ ponere, quæ propriæ sunt in conuersione, seu regeneratione & remissione peccati. Fructus digni & pœnæ sequuntur regenerationem & remissionem peccati. Ideoq; has duas partes posuimus, vt magis conspici fides possit, quam in pœnitentia requirimus. Et magis intelligi potest, quid sit fides quam prædicat Euangelium, cum opponitur contritioni, ac mortificationi.

Sed quia aduersarij nominatim hoc damnant, quòd dicimus homines fide consequi remissionem peccatorum, addemus pauca quædam probationes, ex quibus intelligi poterit, remissionem peccatorum contingere, non ex opere operato propter contritionem, sed fide illa speciali, qua vnusquisq; credit sibi remitti peccata. Nam hic articulus præcipuus est, de quo digladiamur cum aduersarijs, & cuius cognitione ducimus maximè necessariam esse Christianis omnibus. Cum autem supra de iustificatione, de eadem re satis dictum videatur, hinc breuius erimus. Sunt enim loci maxime cognati, doctrina pœnitentiæ, & doctrina iustificationis

Aduer-

Aduersarij cū de fide loquuntur, & dicunt eā precedere poenitentiam, intelligunt fidem, non hanc, quae iustificat, Sed quae in genere credit Deum esse, poenitentiam propositas esse impijs, &c. Nos praeter illam fidem, quaerimus, vt credat sibi quisq; remitti peccata, Deum hanc fide speciali ligamus, & opponimus eam opinionem, quae iubet credere non in promissione Christi, sed in opere operato contritionis, confessionis & satisfactionis, &c. Haec fides ita sequitur terrores, vt vincat eos, & reddat pacatam conscientiam, Huic fidei tribuimus, quod iustificet, & regeneret, dum ex terroribus libera, & pacem, gaudium, & nouam vitam in corde parat. Hanc fidem defendimus verē esse necessariam ad remissionem peccatorum, Ideo ponimus inter partes poenitentiae, Nec aliud sentit Ecclesia Christi, etiam aduersarij nostri reclamant.

Principiō autem interrogamus aduersarios, Vt absolute absolutionē accipere, pars sit poenitentiae, nec ne? quae si à confessione separant, vt sunt subtiles in distinguendo, non videmus, quid profit confessio sine absolute absolutione. Sin autem non separant à confessione acceptio absolute absolutionis, necesse est, eos sentire, quod fides sit poenitentiae, quia absolutio non accipitur nisi fide. Quod autem absolutio nō accipiatur nisi fide, ex Paulo probari potest, qui docet Rom. 4. quod promissio non possit accipi, nisi fide. Absolutio autem est promissio remissionis peccatorū. Igitur necessariō requirit fidem. Nec videmus, quomodo dicatur is accipere absolute absolutionem, qui non assentitur ei. Er quid aliud non assentiri absolute absolutioni, quā Deum accusare mendacij, si cor dubitet, sentit incerta & inania esse, quae promittit Deus. Ideo 1. Iohan. 5. scriptum est: Qui non credit Deo, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.

Secundò fateri aduersarios existimamus, remissionem peccatorum poenitentiae, seu partem, seu finem, seu, ut ipsorum more loquamur, terminum esse ad què. Ergo id, quo accipitur remissio peccatorum, rectè additur partibus poenitentiae. Certissimum est autem, etiam si omnes portæ inferorum reclamant, remissionem peccatorum non posse accipi, nisi sola fide, quæ credit peccata remitti propter Christum, iuxta illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propiciatorem per fidem, in sanguine ipsius. Item Rō. 5. Per quem accessum habemus per fidem in gratiam, &c. Nani conscientia territa non potest opponere iræ DEI opera nostra, aut dilectionem nostram, sed ita demū sit pacata, cum apprehendit mediatorem Christum, & credit promissionibus propter illum donatis. Non enim intelligunt, quid sit remissio peccatorum, aut quomodo nobis contingat, qui somniant, corda pacata fieri, sine fide in Christum. Petrus citat ex Esaia: Qui crediderit in eum, non confundetur. Necesse est igitur confundi hypocritas, confidentes se accipere remissionem peccatorum propter sua opéra, non propter Christum. Et Petrus ait in Actis cap. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Non potuit dici magis dilucidè, quam quòd ait, per nomen eius, Et addit, omnes qui credunt in eum. Tantum igitur ita accipimus remissionem peccatorum, per nomen Christi, hoc est, propter Christum, non propter vlla nostra merita atq; opera. Et hoc ita fit, cum credimus nobis remitti peccata propter Christum. Aduersarij nostri vociferantur se esse Ecclesiam, se consensum Ecclesiae sequi. At Petrus hinc in nostra causa etiam allegat consensum Ecclesiae, huic, inquit, omnes Prophetæ perhibent testimonium, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, &c. Profectò consensus Prophetarum

Iudican-

iudicandus est vniuersalis Ecclesiæ consensus esse. Ne
 Papæ, nec Ecclesiæ concedimus potestatem decernendi
 contra hunc consensum Prophetarū. At Bulla Le-
 nis apertè damnat hunc articulum de remissione pec-
 catorū, damnant & aduersarij in confutatione. Quæ
 re apparet, qualis sit Ecclesia iudicanda istorum, qui
 non solū decretis improbant hanc sententiam, quæ
 remissionem peccatorum consequamur fide, non pro-
 pter opera nostra, sed propter Christum, sed etiam in-
 bent eam vi ac ferro abolere. Iubent omni genere cri-
 delitatis perdere viros bonos, qui sic sentiunt. Sed ha-
 bent magni nominis autores, Scotum, Gabrielem & alios
 miles, dicta Patrum, quæ in Decretis truncata citantur.
 Certè si numeranda sunt testimonia, vincunt. Est enim
 maxima turba nugacissimorum scriptorum in senten-
 tias, qui tanquam coniurati defendunt illa figmen-
 de merito attritionis & operum, & cætera, quæ sup-
 recitauimus. Sed ne quis multitudine moueatur, non
 magna autoritas est in testimonijs posteriorum, qui
 genuerunt sua scripta, sed tantū compilatis super-
 ribus, transfuderunt illas opiniones ex alijs libris
 alios. Nihil iudicij adhibuerunt, sed vt pedanei senten-
 res taciti comprobauerunt superiorum errores in
 intellectos. Nos igitur hanc Petri vocem non dubi-
 mus opponere quamlibet multis legionibus Sente-
 tiariorum, quæ allegat consensum Prophetarum, ad
 accedit testimonium Spiritus sancti ad hanc con-
 nem Petri. Sic enim ait textus: Adhuc loquente Pe-
 tro verba hæc, Cecidit Spiritus sanctus super omnes
 qui audiebant verbum. Sciant igitur piæ conscientie
 hoc esse mandatum Dei, vt credant sibi gratis igno-
 propter Christum, non propter opera nostra. Et hoc
 mandato Dei sustentent se aduersus desperationem
 aduersus terrores peccati & mortis. Et hanc senten-
 sciant à principio mundi in Ecclesia extitisse apud la-

Etos. Petrus enim clarè allegat consensum Prophetarum, & Apostolorum scripta testantur eos idem sentire. Nec desunt Patrum testimonia. Nam Bernardus idem dicit verbis minimè obscuris? Necesse est enim primò omnium credere, quòd remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei, sed adde adhuc, vt credas & hoc, quòd per ipsum peccata tibi donantur, Hoc est testimonium, quod perhibet Spiritus S. in corde tuo dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis iustificari hominem per fidem. Hæc Bernardi verba mirificè illustrant causam nostram, quia non solùm requirit, vt in genere credamus peccata remitti per misericordiam, Sed iubet addere specialem fidem, qua credamus & nobis ipsis remitti peccata. Et docet, quomodo certi reddamur de remissione peccatorum, videlicet cùm fide corda eriguntur, & fiunt tranquilla per Spiritum S. Quid requirunt amplius aduersarij? Num adhuc audent negare fide nos consequi remissionem peccatorum? aut fidem partem esse poenitentiae?

Tertiò, Aduersarij dicunt, peccatum ita remitti, quia attritus seu contritus elicit actum dilectionis Dei, per hunc actum meretur accipere remissionem peccatorum. Hoc nihil est, nisi legem docere, deleto Euangelio, & abolita promissione de Christo. Tantùm enim requirunt legem & nostra opera, quia lex exigit dilectionem. Præterea docent confidere, quòd remissionem peccatorum consequamur propter contritionem & dilectionem. Hoc quid est aliud, nisi collocare fiduciam in nostra opera, non in verbum & promissionem Dei de Christo? Quòd si lex satis est ad consequendam remissionem peccatorum, quid opus est Euangelio? quid opus est Christo, si propter nostrum opus consequimur remissionem peccatorum? Nos contra à lege ad Euangelium reuocamus conscientias, & à fiducia proprio-

rum operum, ad fiduciam promissionis & Christi, quod Euangelium exhibet nobis Christum, & promittit gratias remissionem peccatorum propter Christum. In hac promissione iubet nos confidere, quod propter Christum reconciliemur Patri, non propter nostram contritionem aut dilectionem. Non enim alius est mediator aut propiciator, nisi Christus. Nec legem facere possumus, nisi prius per Christum reconciliati simus. Et quid faceremus, tamen sentiendum est, quod non propter illa opera, sed propter Christum mediatorem propiciatorem consequimur remissionem peccatorum. Imò contumelia Christi, & Euangelii abrogatio est, sentire, quod remissionem peccatorum propter legem aliter consequamur, quam fide in Christum. Et hanc rationem supra tractauimus de iustificatione, cum diximus: quare profiteamur homines fide iustificari, & dilectione. Itaque doctrina aduersariorum, cum docent homines contritione & dilectione sua consequi remissionem peccatorum, & confidere hac contritione & dilectione, tantum est doctrina legis & quidem non intellectus, sicut Iudæi in velatâ Moyse faciem intuebantur. Fingamus enim adesse dilectionem, fingamus adesse opera, tamen neque dilectio, neque opera possunt esse propiciatio pro peccato. Ac ne possunt quidem esse, nisi in conspectu iræ & iudicio Dei, iuxta illud: Non intrabis in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Nec debet honos Christi transferri in nostra opera.

Propter has causas contendit Paulus, quod non iustificemur ex lege, & opponit legi promissionem remissionis peccatorum, quæ propter Christum donatur, ac docet nos gratis propter Christum fide accipere remissionem peccatorum. Ad hanc promissionem reconciliat nos Paulus à lege. In hanc promissionem iubet nos tueri, quæ certè irrita erit, si prius lege iustificamur.

qu

quàm per promissionem, aut si propter nostram iustitiam, consequimur remissionem peccatorum. At constat, quòd idem nobis data est promissio, idem exhibitus est Christus, quia legem non possumus facere. Quare necesse est, prius nos promissione reconciliari, quàm legem facimus. Promissio autem tantum fide accipitur. Igitur necesse est; contritos apprehendere fide promissionem remissionis peccatorum donatam propter Christum, ac statuere, quòd gratis propter Christum habeant placatum Patrem. Hæc est sententia Pauli ad Rom. 4. ubi inquit: Ideò ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio. Et ad Galatas 3. Conclufit scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fidelesu Christi detur credentibus, Id est, omnes sunt sub peccato, nec possunt aliter liberari, nisi fide apprehendant promissionem remissionis peccatorum. Prius igitur oportet nos fide accipere remissionem peccatorum, quàm legem facimus, et si, ut supra dictum est, fidem dilectio sequitur, quia renati Spiritu sanctu accipiunt, idem legem facere incipiunt. Citaremus plura testimonia, nisi obuia essent cuilibet pio lectori in scripturis. Et nos non nimis prolixi esse cupimus, ut facilius hæc causa perspici possit. Neq; verò dubium est, quin hæc sit sententia Pauli, quam defendimus, quòd fide accipiamus remissionem peccatorum propter Christum, quòd fide mediatorem Christum opponere debeamus iræ Dei, non opera nostra. Nec perturbentur piæ mentes, etiamsi Pauli sententias calumniarentur aduersarij. Nihil tam simpliciter dicitur, quod non queat deprauari cauillando. Nos scimus, hanc, quam diximus, veram & germanam sententiam Pauli esse, scimus hanc nostram sententiam pijs conscientijs firmam consolationem afferre, sine qua nemo consistere in iudicio Dei queat. Itaq; repudientur illæ Pharisæicæ opiniones aduersariorum, quòd non accipiamus

fide remissionem peccatorum, sed quòd oporteat mereri dilectione nostra & operibus, quòd dilectione nostram & opera nostra iræ Dei opponere debeamus. Hæc doctrina legis est, non Euangelii, quæ fingit prius hominem lege iustificari, quàm per Christum reconciliatus sit Deo, cum Christus dicat: Sine me nihil potestis facere. Item: Ego sum vitis vera, vos palmites. Verùm aduersarii fingunt, nos esse palmites, nõ Christi, sed Moyfi. Prius enim volũt lege iustificari, dilectionem nostram & opera offerre Deo, quàm reconcilietur Deo per Christũ, quàm sint palmites Christi. Paulus contra contendit, legem non posse fieri sine Christo. Ideò promissio prius accipienda est, vt fide reconciliemur Deo propter Christum, quàm legem facimus. Hæc satis perspicua esse pijs conscientijs existimamus. Et hinc intelligent, Cur supra professi simus iustificari homines fide, non dilectione, quia oportet nos opponere iræ Dei, non nostram dilectionem, aut opera, aut confidere nostra dilectione ac operibus, sed Christus mediatorem. Et prius oportet apprehendere promissionem remissionis peccatorum, quàm legem facimus.

Postremò, quando erit pacata conscientia, Si idem accipimus remissionem peccatorum, quia nos diligimus, aut legem facimus? Semper enim accusabit nos lex, quia nunquam legi Dei satisfacimus, Sicut inquit Paulus: Lex iram operatur. Chrysofomus quærit de pœnitentia, vnde certi reddamur, peccata nobis remissa esse. Quærent & in sententijs eadem de re aduersarii. Hoc non potest explicari, non possunt conscientia reddi tranquilla, nisi sciant mandatũ Dei esse & ipsum Euangelium, vt certò statuunt propter Christum gratis remitti peccata, nec dubitèt sibi remitti. Si quis dubitat, is, vt Iohannes ait, accusat promissionem diuinam mendacii, Hanc certitudinem fidei nos docentur

requi

requiri in Euangelio. Aduersarij relinquunt conscientias incertas & ambigentes. Nihil autem agunt conscientiarum ex fide, cum perpetuò dubitant, vtrum habeant remissionem. Quomodo possunt in hac dubitatione inuocare Deum? quomodo possunt statuere, quòd exaudiantur? Ita tota vita est sine Deo, & sine vero cultu Dei. Hoc est, quòd Paulus inquit, peccatum esse, quicquid non fit ex fide, Et quia in hac dubitatione perpetuò versantur, nunquam experiuntur, quid sit fides. Ita fit, vt ad extremum ruant in desperationem. Talis est doctrina aduersariorum, doctrina legis, abrogatio Euangelij, doctrina desperationis. Nunc libenter omnibus bonis vuis permittimus iudicium de hoc loco poenitentiarum, nihil enim habet obscuri, vt pronunciet, vtri magis pia & salubria conscientijs, docuerint, nos, an aduersarij. Profectò non delectant nos hæc dissensiones in Ecclesia, quare nisi magnas & necessarias causas haberemus dissentendi ab aduersarijs, summa volùtate taceremus. Nunc cum ipsi manifestam veritatem damnent, non est integrum nobis, deserere causam non nostram, sed Christi & Ecclesiarum.

Diximus, quas ob causas posuerimus has duas partes poenitentiarum, contritionem & fidem. Idq; hoc fecimus libentiùs, quia circumferuntur multa dicta de poenitentia, quæ truncata citantur ex Patribus, quæ ad obscurandam fidem detorserunt aduersarij. Talia sunt, poenitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Item, Poenitentia est quadam dolentis vindicta, puniens in se, quòd dolet se commisisse. In his dictis nulla fit mentio fidei, Ac ne in scholis quidem, cum interpretatur, aliquid de fide additur. Quare nos eam, vt magis còspici doctrina fidei posset, inter partes poenitentiarum numerauimus. Nam illa dicta, quæ contritionem aut bona opera requirunt, & nullam fidei iustificantis mentionem faciunt, periculosa

esse, res ipsa ostendit. Et merito desiderari prudentia istis potest, qui sententias illos sententiarum & decretorum congeserunt. Nam cum Patres alii de una parte poenitentiae loquantur, non tantum de una parte, sed de utraque, hoc est, de contritione & fide, excerpte & coniungere sententias profuisset. Nam Tertullianus egregie de fide loquitur, amplificans iurandum illud apud Prophetam: *Viuo ego, dicit Dominus, nollem mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat.* Qui enim iurat Deus, nolle se mortem peccatoris, ostendit requiri fidem, ut iuranti credamus, & certo statuamus eum nobis ignoscere. Magna debet esse autoritas apud nos promissionum diuinarum per se. At haec promissio etiam iureiurando confirmata est. Quare si quis non statuit sibi ignosci, is negat Deum verum iurasse, qua blasphemia atrocior nulla excogitari potest, Sic enim ait Tertullianus: *Inuitat praemio salutem, iurans etiam, Viuo dicens, cupit sibi credi. O beatos, quorum causa iurat Deus. O miserimos, sine iuranti Domino credimus.* Atque hic sciendum est quod haec fides debeat sentire, quod gratis nobis ignoscat Deus propter Christum, propter tuam promissionem, non propter nostra opera, contritionem, confessionem, aut satisfactiones. Nam si fides nitatur his operibus, statim fit incerta, quia conscientia pauida videt haec opera indigna esse. Ideo praclare ait Ambrosius de poenitentia: *Ergo & agenda poenitentiam & tribuendam veniam credere nos conuenit, ut veniam tamen tanquam ex fide speremus, tanquam ex syngrapha fides impetrat.* Item, fides est, quae peccata nostra cooperit. Extant itaque sententiae apud Patres, non solum de contritione & operibus, sed etiam de fide. Verum aduersarij, cum neque naturam poenitentiae intelligant, neque sermonem Patrum, excerptunt dicta de poenitentia, videlicet de operibus, Alibi dicta de fide cum non intelligant, praetereunt.